

Олексієнко А. М., доцент,

Мироненко Н. Г., викладач

Харківська державна академія
дизайну і мистецтв

ПОШУК КОНЦЕПТУАЛЬНИХ РІШЕНЬ АРХІТЕКТУРНОГО БЛАГОУСТРОЮ ТА ЛАНДШАФТНОГО ДИЗАЙНУ ЕКОСЕЛИЩЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ

Анотація. В даній статті визначаються складові проектної системи створення екоселищ, вимоги та особливості їх формування. Розглядаються деякі варіанти концептуальних рішень, планувальних систем, архітектурного благоустрою, ландшафтного дизайну.

Ключові слова: екоселище, ландшафтна архітектура, благоустрій, охорона природи, дизайн-ідея, проектні рішення.

Аннотация. Алексеевко А.М., Мироненко Н.Г. Поиск концептуальных решений архитектурного благоустройства и ландшафтного дизайна экоселений для студентов (на примере курсовых проектов студентов специализации «Интерьер и оборудование» ХГАДИ). В данной статье определяются главные проектные составляющие создания экодеревень, требования и особенности их формирования. Рассматриваются некоторые варианты концептуальных решений, планировочных систем, архитектурного благоустройства, ландшафтного дизайна.

Ключевые слова: экодеревня, ландшафтная архитектура, благоустройство, охрана природы, дизайн-идея (концепция), проектные решения.

Summary. Alekseenko A.M., Mironenko N.G. Search of conceptual solutions of architectural landscaping accomplishments and landscape design of eco-settlements for students. (On an example of course projects of students of specialization «Interior and the equipment» KSADA). The main components of eco-villages creations requirements and features of their formation are defined in given article. Some variants of conceptual solutions, planning systems, an architectural landscaping, landscape design are considered.

Key words: eco-villages, landscape architecture, landscaping, nature preservation, design-concept, design solution.

Надійшла до редакції 07.04.2011

Постановка проблеми. Вплив сучасної індустрії корегує склад життя людини. Технічний прогрес, стрімкий розвиток інформаційних технологій сприяють суттєвим змінам життєвого середовища. Одноманітне і агресивне оточення великих міст є фактором дискомфорту, причиною психологічних розладів у людини. В зв'язку з цим зміни характеру життя людини або осередку людей, їх взаємозв'язок з природою, набуває важливого значення та стає актуальною проблемою сьогодення. Вирішенню цієї проблеми сприяють засоби «зеленого дизайну», головним пріоритетом яких є гармонія штучного середовища з природою.

Частково альтернативою міському життю можуть стати екоселення, які не наносять шкоди навколишньому середовищу. Екологія – це відносини живих організмів та їх взаємозв'язок між собою та навколишнім середовищем. Екоселення об'єднує місця для роботи, відпочинку, розвитку, охорони здоров'я, спілкування поміж людьми. Мешканці, які проживають в такому містечку повинні знайти в ньому не тільки відпочинок та захист, але мати можливість для гармонійного розвитку своїх здібностей. Аналізуючи історичні аспекти цієї теми, де людина та його життєвий простір органічно поєднувалися, можна відмітити, що вони розвивалися за певними законами. Сьогодні вирішення питань організації життя, робочого місця, створення найкращих умов для досягнення успіху, неможливе без гармонійних відносин з оточуючим середовищем, здоровим та повнокровним життям. В цьому сенсі особливо важливі зміни відбуваються у всій системі життєвої сфери людини, враховуючи інженерну інфраструктуру та обслуговуючий сектор.

Зв'язок роботи з важливими науковими та практичними завданнями. В першу чергу дане дослідження відповідає тематиці сумісної роботи згідно договору про творчу співдружність між Харківською державною академією дизайну і мистецтв та Масачусетським університетом (США). В той же час завдання, що розробляється відноситься до держбюджетної теми ХДАДМ, а саме «Методологія інноваційного дизайну в контексті науково-технічного прогресу і глобальної економічної кризи» і пов'язана науково-методичними напрямками досліджень, які ведуться педагогами, аспірантами і магістрами кафедри «Інтер'єр та обладнання» на протязі останніх трьох років.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ідея створення екоселень має давню історію. Перші такі селища з'явилися ще у 1963 році. У світі побудованих екоселень налічується вже понад 15 тис. В багатьох країнах, таких як Шотландія, Англія, США, Швеція поселення, що існують, були створені відповідно на базі професійних розробок фахівцями, а також аматорськими засобами. У роботі Роберта Гілмана «Екоселища – стійкі поселення» надається повний огляд існуючих екоселень за кордоном, проаналізовані переваги та їх недоліки, а також висловлені рекомендації до ведення господарства та соціальні організації поселення. Дослідження дизайнерських концепцій та засобів формування архітектурного благоустрою висвітлені у статті А.М. Олексієнко та В.Д. Северина [10]. На кафедрі

«Інтер'єрта обладнання» виконана і захищена магістерська робота на тему: «Дизайн-аспекти оптимальних моделей студентського комунального житла» (студ. Повидиш О.Ю., кер. Розенфельд М.І.) 2009 р.

Ціль статті. Висвітлити концептуальні рішення, головні аспекти архітектурного благоустрою та ландшафтного дизайну екоселищ для студентів в проектних рішеннях спеціалізації «Інтер'єр і обладнання».

Виклад основного матеріалу. Об'єктом дослідження є екологія середовища мешкання людини. До головних задач, які ставились при розробці проектних рішень можна віднести комфорт природного середовища, екологічне комфортне помешкання. В зв'язку з цим може розглядатись тільки комплексний підхід до вирішення організації архітектурного середовища відповідно екологічним принципам, до яких можна віднести: фізіологічний, соціологічний, культурологічний, екологічний, психологічний, ергономічний, комбінаторний, енергетичний, зооботанічний, проксимальний [8].

Виникнення екопоселень базується на потребах та можливостях, до яких можна віднести: нові екологічні обмеження в наслідку високої щільності населення і технологій; нова техніка та технології, розгалужена система комунікацій, ефективні технології з поновленням ресурсів та новими формами організації суспільства; новий рівень свідомості.

Для розробки проектних рішень екоселищ для студентів творчих закладів обрані території: а) у південно-західній частині м. Харкова, поряд з територією Жихарського лісу площею 4 га (рис. 1); б) у південно-східній частині Харківської області, Чугуївського району, поблизу смт Печеніги площею 3,5 га (рис. 2); в) у південно-східній частині м. Харкова, поблизу Журавлівського гідропарку, площею 3,7 га (рис. 3).

На першому етапі роботи був виконаний передпроектний аналіз середовища, до якого увійшли такі складові: факторна оцінка території, в якій визначені зони природоохорони і зони для будівництва; вивчення структури тримірного простору визначення цінних природних зон та їх елементів (ліси, водоймища, рель'єфи); аналіз композиційних можливостей екопростору, візуальний аналіз [8].

Проектні рішення базуються на таких принципах: історична цінність обраної території, її місцезнаходження; облік природних можливостей, поєднання пластичних рішень архітектурних форм з геопластикою оточуючого середовища; збереження насаджень, а також зміни з урахуванням існуючих цінних зелених насаджень; природно-кліматичні фактори формування житлового середовища; орієнтація відповідно сторін світу та напрямків сонячних променів; концентрація зон активного відпочинку, залишаючи більше місця для тихого відпочинку в поєднанні з природним середовищем [1].

Благоустрій території та дизайн малих архітектурних форм в проектних рішеннях враховували такі фактори: використання природних засобів; технологічні та функціонально-експлуатаційні засоби; формально-композиційні засоби; художньо-образні засоби; використання синтезу мистецтв.

До можливих складових елементів благоустрою екопоселення були визначені: сонячний парк; енергія вітру; екологічні парки та ботанічні сади; енергозберігаючі технології; малі архітектурні форми з екологічних матеріалів; використання вторинної сировини у ландшафтному дизайні; використання інтерактивних елементів у проектуванні ландшафту; інтерактивне освітлення.

Проектне рішення екоселища, яке пропонується розмістити на території поблизу з жихарським лісом у м. Харкові з загальною площею 4 га, що дозволяє розташувати повноцінну інфраструктуру (рис. 1). Основою дизайн-концепції є поєднання ландшафту з сучасною архітектурою, інтерактивним мистецтвом та новітніми екологічними розробками. У створенні образного рішення екоселища «Місто сонця» покладена ідея єдиного простору, який має центричну систему з радіальним розвитком по чотирьом головним напрямкам. Формоутворюючим елементом є коло. Саме коло символізує сонце. Проектуючи селище для студентів творчих вузів акцент ставиться на тому, що поняття творчості включає в себе такі якості як розвиток, пульсацію, динаміку та рух.

Вивчення праці філософа часів Відродження Томазо Кампанели надихало автора проекту до включення в своє рішення деяких ідей великого італійця. Це частково відноситься до планувального рішення та назви екоселища.

Привнесення сучасних розробок в галузі енергонакопичуючого обладнання – важливий аспект у створенні автономного поселення. Сонячні батареї, вітрове устаткування, які пропонується встановити на дахах споруд будуть здатні забезпечити електроенергією поселення. Використання інтерактивних мистецтв дозволяє надати простору селища сучасний вигляд. Наявність новітніх технологій саме стимулювати студентів творчих спеціальностей до самовираження та праці. Важливою особливістю застосування інтерактивного мистецтва є зміна зовнішнього вигляду малих архітектурних форм у контакті з людиною. Тобто навколишнє середовище змінюється та розвивається. В той же час залишає молодим людям самим формувати простір навколо себе.

До цікавих засобів використання інтерактивного обладнання, запропонованого автором відносяться: «камені», що світяться у темряві, «дерева», що світяться у темряві (біо-світловоди).

Наступна проектна розробка екоселища для студентів, що знаходиться в Чугуївському районі Харківської області, на березі Печенізького водоймища, неподалік від архітектурно-історичного заповідника «Верхній Салтів» (рис. 2). Поруч з обраною територією щорічно проходить етно-мистецький фестиваль «Печенізьке поле». Територія є ідеальною для створення селища для студентів творчих вузів не тільки завдяки своїй мальовничій природі, але також тому що має культурну цінність. Це місце володіє позитивною енергетикою, що має добре впливати на творчий розвиток молоді. Так, студенти станкових художніх напрямків мають можливість працювати на пленері, проводити творчі практики, студенто-мистецтвознавці – брати участь в археологічних

Рис. 1. Ескізний проект благоустрою території та ландшафтного дизайну студентського екоселища поблизу жихарського лісу в м. Харкові. Вик. ст. 5 к. «Ю» Брижаченко Н.С.
Кер.: доц. Олексієнко А.М., викл. Мироненко Н.Г.

розкопках, вивчати історію і культуру краю, студенти-дизайнери – виконувати біонічну практику.

Завдяки природному ландшафту загальне планувальне рішення побудоване за системою терас. Образне рішення планується в етнічному стилі, характерному для цієї місцевості – а саме, історичних витоків, пов'язаних зі скіфською культурою.

Композиційним центром, який знаходиться у найвищій ділянці селища є літня естрада та амфітеатр, їх оточує адмінкорпус. Все планувальне рішення динамічно розвивається органічно вбудовуючись у природний ландшафт. На території планується розмістити такі зони: адміністративна, житлова, паркова, літня естрада, майстерні, спортивна, набережна, водного відпочинку, рекреації. Найбільш цікавими розробками в проєкті є окремі зони відпочинку,

мощення доріжок і алей, в оздобленні яких мотиви скіфської культури шляхом вдалої трансформації та стилізації, отримали сучасне звучання.

Ще одне проектне рішення екоселища, що планується розташувати на території 3,7 га, знаходиться в районі гідропарку, на річці Харків (рис. 3). Аналізуючи планувальну систему, можна відзначити, що вона будується за класичним варіантом, а саме на центричних колах з головним акцентом у середині композиції. З центральної частини у вигляді променів розходяться алей, які проходячи через кола, об'єднують їх. Головною ідеєю концептуального рішення є створення обвідних каналів, які з'єднані з водоймищем. Тому доречно говорити про створення «екоселища на воді».

Ще одною складовою, на якій базується концепція, є розташування на дахах будівель квіткових

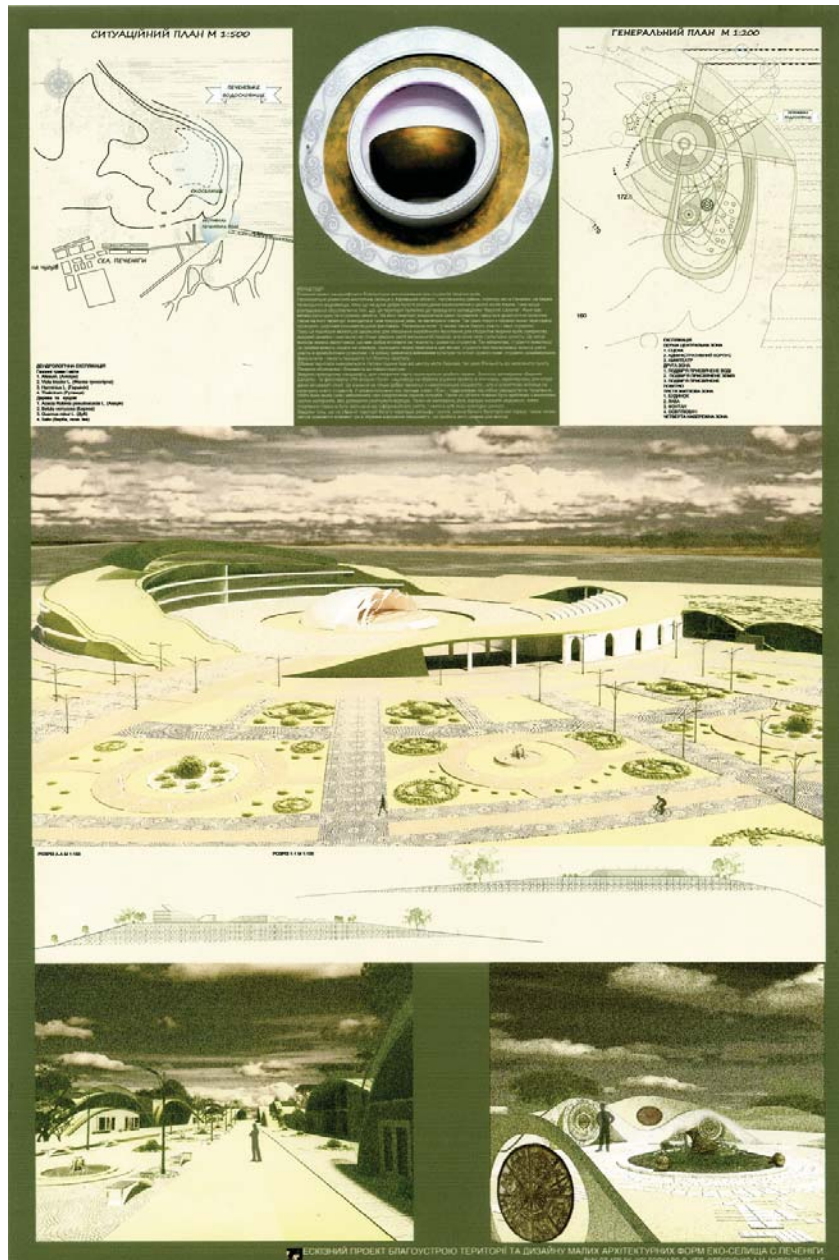

Рис. 2. Ескізний проект благоустрою території та ландшафтного дизайну студентського екоселища у Чугуївському р-ні Харківської обл.

Вик. ст. 5 к. «ІО» Гонкало О.Ю. Кер.: доц. Олексієнко А.М., викл. Мироненко Н.Г.

садів та галявин, застосовуючи сучасні технології для їх спорудження. До відмінних рис проектного рішення можна віднести використання сучасної ландшафтно-скульптури та інтерактивного освітлення в зонах «площа мистецтв» та набережній екоселища.

Висновки:

1. На основі проведеного аналізу проектних рішень можна виділити такі напрямки у розробці концепцій:
 - а) використання засобів етнодизайна;
 - б) звернення до історичних витоків та використання деяких принципів та систем з побудови екоселень. В той же час в проектних рішеннях використовуються найсучасніші розробки в галузі сучасних технологій та обладнання.
 - в) побудова планувальних рішень базується на класичній системі – з центром посередині та

радіальними вісями, які розходяться від нього (вулиці, алеї, доріжки і т.ін.).

2. Екокультура, екоархітектура, екодизайн вже давно не данина моді. Вони стають необхідними для життя людини. Створення екоселень (екоселищ) має піввіковий досвід. На протязі цього часу визначились нові ідеї, можливості та засоби їх спорудження. Можна припустити, що при усій складності побудови екоселень майбутнє належить саме їм.
3. На протязі трьох років на кафедрі ведеться наукова та проектна робота до створення екоселищ для студентів. По-перше, це цікаво для молоді, яка виконує таку задачу. По-друге, складається нова культура по відношенню до природи. По-третє, вирішення такої задачі примушує вивчити набутий досвід, ознайомитися та запропонувати новітні

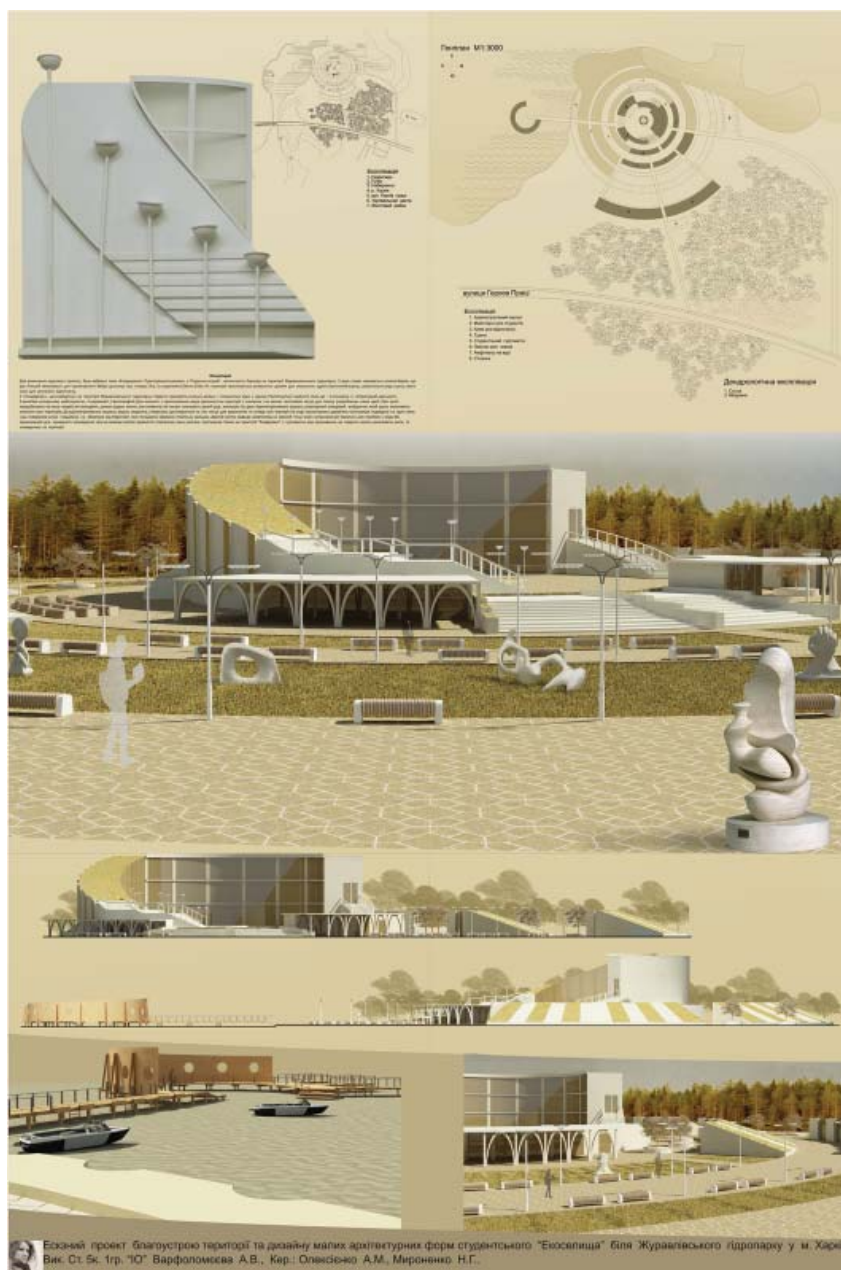

Рис. 3. Ескізний проект благоустрою території та ландшафтного дизайну студентського екоселища поблизу Журавлівського гідропарку в м. Харкові. Вик. ст. 5 к. «Ю» Варфоломєєва А.В. Кер.: доц. Олексієнко А.М., викл. Мироненко Н.Г.

досягнення з науки, техніки, сучасних технологій відносно цієї тематики. По-четверте, з отриманими результатами наукових досліджень, проектних розробок кафедра «Інтер'єр та обладнання» ХДАДМ обмінюється з колегами з Масачусетського університету (США).

Література:

1. Вергунов А. П., Денисов М.Ф. Ландшафтне проектування та архітектура. – М.: Высшая школа, 1991.
2. Горбачев В.Н. Архитектурно-художественные компоненты озеленения городов. – М., 1983.
3. Жирнов А.Д. Ландшафтна архітектура. Навч. посібник. – Київ: ДАККІМ, 2002.
4. Кондратьев К.А. Дизайн и экология культуры. – М.: МГХПУ им. С.Г. Строганова, 2000.
5. Лакшми Б. Дизайн и время. Стили и направления в современном искусстве и архитектуре. – М.: АРТ-РОДНИК, 2006.
6. Ландшафтний дизайн от А до Я. – М.: Олма Пресс Гранд, 2003.
7. Папанек В. Дизайн для реального мира / Пер. с англ. – М.: Изд. Аронов Д., 2004.
8. Рязанова Л.В. Ландшафтная архитектура. Сборн. статей. – Харків, 2009.
9. Алексеенко А.М., Северин В.Д. Аспекти отношений человека с природой в формировании жилой среды. Збірник матеріалів. – Харків, ХДАДМ, 2009.
10. Алексеенко А.М., Северин В.Д. Поиск способов архитектурного благоустройства и ландшафтного дизайна студенческих екопоселений. Збірник статей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Матеріально-художня культура: проблеми теорії та практики / ХДАДМ. – Харків, 2010.